

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Motivace k paraglidingu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Ladislav Vomáčko, Ph.D.

Vypracoval:
Samuel Jordán

Praha, duben 2015

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

.....
podpis

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat Mgr. Ladislavu Vomáčkovi Ph.D. za jeho odborný přístup k vedení práce, za jeho praktické a podmětné rady a za využití jeho dlouholetých zkušeností v tomto oboru.

Abstrakt

- Název:** Motivace k paraglidingu
- Cíle:** Cílem naší práce je zjistit hlavní a vedlejší motivy lidí k provozování paraglidingu a zjistit jejich motivaci k opakování této činnosti. Z jakého důvodu lidé s paraglidingem začnou, co je jejich hlavní motiv, proč v ní vytrvávají a jaké jsou jejich důvody pro závodní létání.
- Metody:** Pro naši studii jsme použili kvalitativní výzkumný proces. Data jsme sebrali pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pěti respondenty. Z rozhovorů následně vyhodnotíme hlavní a vedlejší motivy paraglidistů. Pomocí komparace srovnáme naše výsledky s jinými studiemi zabývajícími se motivací, létáním a podobným druhem sportů.
- Výsledky:** Zjistili jsme, že motivace k paraglidingu velmi souvisí s vnitřním stavem prožívání. Motivace k provozování činnosti jsou různorodé. Převládají pocity svobody, odpočinku, seberealizace atd. Piloti opakují tuto činnost z důvodu silného vnitřního nutkání letět. U všech účastníků se objevuje silný pocit optimálního prožívání, tedy „flow“. Jsou tímto pocitem přitahováni a vábeni.
- Klíčová slova:** Motivace, paragliding, padákový kluzák

Abstract

Title: Motivation for paragliding

Objectives: The main aim of our thesis is to find out people's primary and secondary motives for doing paragliding and coming back to it. We also want to find out what is the starter for doing paragliding. Other questions are why people keep doing it and what drives them to enter a competitive flying.

Methods: We used a qualitative investigation method in our thesis. Data were collected by semistructured interview with five respondents. We used this interview to analyse the primary and secondary motives of paragliders. Thanks to comparison methods we compared results from our thesis with other case studies dealing with motivation, flying and similar sports.

Results: We found out that motivation for paragliding relates to one's inner state of feeling. Motives for doing this activity are various. Dominating feelings are freedom, relaxation, self-fulfilment, etc. Pilots repeat this activity because of strong passion for flying. All participants show strong feeling of having optimal experience i.e. "flow". They are attracted and lured by this feeling.

Keywords: Motivation, paragliding, paraglide

Obsah

1. Úvod	8
2. Teoretická část.....	9
2.1 Charakteristika paraglidingu	9
2.1.1 Typy paraglidingu	9
2.1.2 Historie paraglidingu.....	10
2.1.3 Soutěže a disciplíny	11
2.2 Charakteristika pojmu motivace	11
Maslowova hierarchie potřeb.....	14
Výkonová motivace	15
Teorie Flow od M. Csikszentmihalyi.....	17
Self-determination theory	17
Self-efficacy podle Alberta Bandury	18
Studie zabývající se motivací k rizikovým sportům	19
3. Cíle a úkoly práce, otázky	21
5. Metodika práce	22
5.1 Popis výzkumného souboru	23
5.2 Použité metody	23
5.3 Sběr dat	23
5.4 Analýza dat	25
6. Výsledky.....	25
6.1 Interpretace výzkumných otázek	33
7. Diskuze	34
8. Závěr.....	37
9. Seznam literatury.....	39

1. Úvod

V patnácti letech jsem propadl nové vášni. Paragliding přišel do mého života rychle a ne náhodou. Získání pilotní licence mi trvalo delší dobu. Po jejím získání jsem absolvoval několik kurzů pro zdokonalení pilotních dovedností. Poté jsem měl nehodu na motorce a musel jsem veškerou činnost na nějakou dobu přerušit. Na motorce už nejezdím a věnuji se plně jen bezpečnějšímu sportu – paraglidingu. Dohromady létám již pátou sezonu. Ve velmi krátké době jsem se začal věnovat závodnímu a soutěžnímu létání. Díky závodům jsem se dostal na nová místa, poznal nové kraje a zlepšil jsem své letecké dovednosti.

Paragliding se pro mě stal důležitý z důvodu, který bychom chtěli objasnit v této bakalářské práci. Létání je aktivita, která s sebou nese něco výjimečného a nevšedního. Vždycky jsem během letu zažíval situace, které pro mě byly a jsou velmi emocionální. Díky paraglidingu jsem se dostal více ke svým pocitům. Pomohlo mi to více poznat sebe sama. Během letu je tam nahoře člověk sám. Je to čas, který věnuji jen sám sobě a to je pro mne výjimečné.

Po ukončení středoškolského studia jsem začal studovat Fakultu tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. V té době jsem si už kladl otázky, z jakého důvodu se pro mě paragliding stal tak důležitou činností. Co mě na něm tak přitahuje a proč jsem schopný v sekundě změnit celý svůj denní, nebo i týdenní program kvůli možnosti létání. V té době jsem na tyto otázky ještě neznal odpověď a s nikým jsem se o tom nebavil.

Když jsem se svým vedoucím práce vymyslel téma „motivace k paraglidingu“ zprvu jsem ještě netušil, co mi to přinese do života. Jak jsem později z rozhovorů s ostatními piloty a následným vyhodnocením zjistil, tak je toto téma daleko zajímavější, jak by se mohlo zprvu zdát.

V naší bakalářské práci se budeme zabývat otázkami, proč se lidé paraglidingu věnují. Jaké jsou jejich první zkušenosti s tímto sportem. Opakování a vracení se k létání bude také část, která zaujímá v naší studii veliké místo. V poslední řadě se zaměříme na závodní činnost, která i mě přinesla mnoho dobrého do života.

Doufám, že bakalářská práce, s tématem „motivace k paraglidingu“, bude odpovědí nejen pro mě.

2. Teoretická část

2.1 Charakteristika paraglidingu

Paragliding se řadí mezi technicky velice náročné sporty. Pilot se pohybuje vzduchem pomocí účinku svahového proudění a pomocí termických proudů (Fiala a kol., 2013). Je to typ závěsného létání. Pilot je zavěšen pod padákovým kluzákem. Je to nejčistší forma létání a nejjednodušší cesta, jak se dostat do vzduchu.

Při respektování pravidel létání a meteorologie jde o velmi bezpečný sport, stejně jako kterýkoli jiný typ létání. Padákový kluzák je vyroben ze speciální tkaniny a je velmi dobře balitelný. Po zabalení jsou jeho rozměry s veškerým dalším vybavením velké, asi jako větší turistický batoh. Díky tomu je jeho transport velmi jednoduchý a piloti tak mohou se svým křídlem objevovat, velmi dostupně, kterákoliv letová místa si zvolí. V porovnání s jiným leteckým materiálem, pořizovací náklady nejsou tak vysoké, a tak se padákový kluzák stává nejmenším a nejlevnějším letadlem. Při správných povětrnostních podmínkách je pilot schopen na svém padákovém kluzáku zdolat i desítky kilometrů během jednoho dne, ať už to je s pomocí motoru – motorový paragliding, nebo bez motoru – bezmotorový paragliding jen s pomocí teplých stoupavých proudů – termiky. Počet příznivců tohoto nového půvabného sportu, kteří chtějí spatřit zemský povrch z ptačí perspektivy, každým rokem velmi stoupá (Dvořák, 2003).

2.1.1 Typy paraglidingu

Paragliding se dělí na motorový a bezmotorový. Motorový paragliding, ač pro let využívá kluzák se stejnou konstrukcí, má s bezmotorovým paraglidingem jen málo společného. V motorovém paraglidingu člověk pro stoupání využívá motor, který má připevněný na zádech pomocí speciální sedačky. Let je doprovázen velkým hlukem, který motor na zádech pilota vydává. V porovnání s jinými motorovými letadly dosahuje kluzák velmi nízkou rychlost. Díky motoru se může pilot zase dostat na místa, kam by se s bezmotorovým padákem nikdy nedostal. Může vystoupat nad mraky, pokud to viditelnost umožňuje, létat nad vodními plochami, nebo urazit dlouhé vzdálenosti limitované jen objemem palivové nádrže. Rozdílné jsou i meteorologické podmínky vhodné pro let s motorem a bez motoru. Pilot na motorem poháněném kluzáku vyhledává spíše ranní a

večerní bezvětří, když slunce neohřívá povrch země a netvoří se termika. U bezmotorových pilotů je tomu právě naopak.

Bezmotorový paragliding je čistá forma létání za využití termiky a zkušeností pilota. Pilot je odkázán jen na aktuální stav počasí a vlastní úsudek. Během letu je slyšet jen svist větru a pilot má tak větší klid na soustředění se (Dvořák, 2003)

2.1.2 Historie paraglidingu

Vývoj ve světě

Padákový kluzák se prvotně vyvinul z kulatého seskokového padáku. První zmínka o sportovním využití padákového zařízení je z období mezi dvěma světovými válkami, kdy vznikl takzvaný parasailing. Lidé si oblíbili tento způsob vlečení kulatých padáků buď nad vodou, tažení člunem, nebo nad pevninou tažení autem. Parasailing byl v té době velmi oblíben například v tehdejší Německu, či Holandsku. Ale kvůli takřka žádné ovladatelnosti ze strany pilota, začali lidé přemýšlet o řešeních toho problému. (Plos, 2004).

Nejvýznamnější krok ve vývoji padákového kluzáku přinesla NASA (National Aeronautics and Space Administration). V té době se zabývala vývojem návratových zařízení kosmických lodí pomocí různých tvarů padáků. Přinesla i významný posun k vývoji rogallova křídla. Po zavrnutí využití padáků se jejich nápadů ujal svět sportovního létání a zahájil vývoj prvních padáků typu „křídlo“. V sedmdesátých letech přispěl k vývoji kanadský rodák Domina Jalbert, který zkonstruoval padák zvaný Para Foil. Současně probíhal vývoj i v Evropě. V šedesátých letech německý inženýr Dieter Strasilla experimentoval s vlastní konstrukcí padáku a v roce 1974 přivedl na svět svůj klouzavý padák zvaný Sky Wing. Ve Velké Británii počátkem sedmdesátých let skupina nadšenců do parasailingu byla znuděná pasivním letem a tak se začali během letu odpoutávat od vlečného lana. (Plos, 2004).

Další základy paraglidingu se vážou na datum 27. června 1978. Je to den, kdy z francouzského kopce sbíhá Jean Claude Betemps, André Bohn a Gérard Bosson s pomocí padákového kluzáku a dávají tak světu nový rozměr létání. Až rok 1985 můžeme považovat za opravdový vznik paraglidingu. V tomto roce se začal sériově vyrábět padákový kluzák sestavený Laurentem de Kalbermattenem a nesl název Randaneusse (Horská tulačka). (Plos, 2004).

Vývoj v ČR

Průkopníci toho sportu byli hlavně horolezci, kteří viděli paragliding v zahraničí. V roce 1987 Ing. Josef Tesař přináší na svět první český padákový kluzák s názvem Alka. Sřihy na tento kluzák bylo možné sehnat za pět set korun, což ani za minulého režimu nebyla tak velká částka, a tak bylo mnoho lidí, co si padáky ušili doma. Po roce 1989 se podmínky pro paragliding velice zlepšily. Paragliding byl začleněn do tehdejšího Svazarmu a začala vznikat pravidla pro jeho výcvik. Lidé si mohli kupovat sériově vyráběné křídla jako třeba Morava přezdívaná „Mordava“, která chrlily tehdejší firmy např. Gradient, Pegas, Straka fly, Mac, Easy fly. Některé zanikly a některé produkují padákové kluzáky dodnes (Plos, 2004).

V dnešní době jsou některé firmy, jako třeba Gradient celosvětově známé a uznávané. Česká republika má v dnešní době zhruba 3000 pilotů padákových kluzáků. (zdroje: <http://www.aeroweb.cz/clanek.asp?ID=1434&kategorie=3>)

Česká republika je v paraglidingu uznávaná země, i když se na mistrovství světa, nebo Evropy čeští piloti pohybují na dvacátém až sedmdesátém místě.

2.1.3 Soutěže a disciplíny

U bezmotorového létání Dvořák (2003) rozděluje soutěže na výkonnostní a nevýkonnostní. Nevýkonnostní soutěže zahrnují přesnost přistání, kde se pilot snaží přistát na terč. Hrají zde roli i milimetry. Další je akrobatické létání, synchronní i jednotlivců. Piloti předvádějí volné akrobatické sestavy. Akrobacie je velmi mladá disciplína. Z důvodu bezpečnosti, probíhá vždy nad vodou.

Mezi výkonnostní disciplíny patří tzv. „cross country“ tedy přeletové disciplíny. Cílem je uletět danou trať za co nejkratší dobu. Délka tratě závisí na aktuální meteorologické situaci, ale často dosahuje desítky kilometrů. Za velmi příznivých podmínek tratě přesahují i 100 kilometrů. V obou typech soutěží výkonnostních i nevýkonnostních probíhají mistrovské i nemistrovské soutěže.

2.2 Charakteristika pojmu motivace

„*Movere*“ z latinského překladu hýbat se, odtud pochází pro nás důležitý pojem motivace. Teorie motivace vysvětlují lidské chování, když po něčem touží, něčeho chtějí dosáhnout, nebo se naopak něčemu vyhnout. Psychologové při zkoumání motivace pátrají po

různých příčinách, motivech a prožívání lidského chování. Podle Plhákové lze motivaci definovat jako souhrn všech intrapsychických dynamických sil, neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního (Plháková 2003, s. 319). Motivace člověka se skládá z různých motivů. Důležitá je síla motivu. Kvalitu, intenzitu a druh chování ovlivňuje právě tato síla, která se může zvětšovat, pokud nejsou určité motivy po delší dobu uspokojovány.

Říčan (2005) se zmiňuje o motivu jako vnitřním činiteli, díky kterému je člověk či jakýkoliv jiný organismus veden k aktivitě. Důležitá je síla motivu v daném okamžiku, která je ovlivňována různými faktory:

1) Vnitřní stav objektu

Je to uplynulá doba mezi určitými činnostmi, která nás motivuje k tomu, udělat to znova.

2) Přítomnost a povaha pobídky

Záleží na blízkosti předmětu touhy. Překážky a pobídky často sílu motivu zvyšují.

3) Individuální dispozice

Osobní sklony pro děláni různých věcí.

(Říčan, 2005)

Plháková (2003) dělí motivy do čtyř velkých skupin. Do první skupiny patří sebezáchovné motivy. Jsou tvořeny na čistě biologickém základu, jako je třeba snaha udržet se při životě, tzv. pud sebezáchovy. Druhou skupinu tvoří stimulační motivy. Jsou motivy zajišťující duševní pohodu lidí, která je podmíněna proměnlivou vnější stimulací a vyváženou kombinací tělesných a duševních aktivit. Tyto motivy, stimulační, mají určitý vrozený nervový základ, ale nejsou nezbytně nutné pro přežití. Mezi projevy stimulačních motivů patří hravost, zvědavost a vyhledávání nových neobvyklých zážitků. Třetí skupinu tvoří sociální motivy. Tyto motivy regulují a ovlivňují mezilidské vztahy a jejich subjektivní vnímání. Plháková (2003) uvádí Murrayho teorii, že tyto pohnutky jsou zakódovány v mozku, kde tvoří vrozené „potřeby“ či dispozice. Jsou aktivovány především v raném dětství v souvislosti s interakcí s blízkými lidmi. Dále zde uvádí Winterovu teorii o potřebách úspěšného výkonu, afiliaci-intimity a moci. Jako čtvrtou skupinu tvoří individuální psychické motivy. Do této skupiny řadí pohnutky sebeurčení, snahu najít smysl život a potřebu stabilní a soudržné osobní identity.

Motivace úzce souvisí s emocemi. Jejich síla souvisí se silou motivů. Motivované chování doprovázejí emoce všeho druhu, od hněvu zlosti až po pocity štěstí a lásky. Spojení

motivů a emocí je ale velmi komplikovaný systém, protože při dosažení vysněného cíle se nemusí vždy dostavit očekávané pocity štěstí a opačně. Dohromady tvoří tzv. motivačně-emocionální systém, který má veliký vliv na lidské chování a prožívání. (Plháková 2003).

Nakonečný (1997) charakterizuje motivaci jako proces, který energetizuje, usměřňuje a udržuje lidské chování, udává mu tedy směr. Energetizace chování zase určuje jeho sílu a udržuje chování tak, aby bylo dosaženo daného cíle. Nakonečný (1997) popisuje základní vlastnosti od R. Stagnera a T. F. Karwoskiho. Na první místo staví energii (velikost energie určuje velikost úsilí. Např. člověk, který nejedl celý den, vyvine větší úsilí, aby se najedl, nežli někdo kdo nejedl jen pár hodin.). Na druhém místě vidí tzv. perzistenci (znamená to, že motivace i vůle přetrvává, dokud není dosaženo určeného cíle). Na třetím místě stojí variabilita motivovaného chování (stejného cíle lze dosáhnout různými způsoby). A na čtvrtém místě uvádějí směr (motivované chování je zaměřeno na dosažení určitého objektu, jím ale není objekt, ale vztah k němu). Motivované chování může být potlačeno, ale motivace může přetrvat stále, a to může vést ke změně cíle, nebo způsobu jeho dosažení. (Nakonečný, 1997).

Nakonečný (1997) zmiňuje rozdíl mezi termíny motivace a motivování. Motivace souvisí s procesy uvnitř a motivování je určitá forma stimulace z venku. Hovoří tedy o tzv. vnější a vnitřní motivace. Vnitřní motivace zahrnuje např. hlad, únavu, sexus a další různé sociální potřeby. Plháková (2003) vnitřní motivaci popisuje jako ovlivnění lidského chování a prožívání bez jakýchkoliv vnějších odměn. Řadí sem přirozenou lidskou tendenci vyhledávat novost, odreagování, rozptýlení, překonávat překážky, zvládat obtížné problémy a řídit svůj vlastní život. Vnější motivace přichází formou pobídky, nabídky, nebo příkazy z venku. Plháková zde popisuje vnější motivaci jako odměnu zvenku, kvůli které je jedinec ochoten něco vykonat. Americký psycholog Edward Deci (nar. 1942) v 70. letech provedl experiment na skupině vysokoškoláků. Jejich cílem bylo sestavovat obrázek z kostek. U všech zjistil jejich vnitřní zájem pro danou věc. Poté vybraným studentům slíbil jeden dolar za každý správně složený obrázek. Ostatní studenti o odměně nic nevěděli. Poté celá skupina sestavovala stejný obrázek. Po složení obrázku mohli pokračovat dál, ale odměněná skupina už nic nedostávala. Záleželo to jen na jejich vnitřním zájmu. Deci zjistil, že studenti, kteří dříve zato dostali odměnu, tak rychleji se skládáním skončili. Podle Deciho vnitřní motivaci narušily odměny z venku, vnější motivace. Z toho vyplývá, že když lidé provádějí určité činnosti z vlastní iniciativy, vydrží u ní déle, než u aktivity podmíněné vnějšími okolnostmi. (Plháková, 2003)

Další zajímavý pohled na téma motivace nám dává Marvin Zuckermann. Je to americký psycholog, který se již dlouhou dobu zabývá potřebou sensation seeking, což v překladu znamená potřeba vyhledávat nové, neobvyklé zážitky. Na toto téma vytvořil škálu pro její měření. Snaha vyhledávat nevšední zážitky je obsažena v otázkách toho typu:

- Nudí mě, když vidím stále stejné známé tváře.
- Někdy rád dělám věci, které jsou tak trochu nebezpečné.
- Rád bych se někdy nechal zhypnotizovat.
- Chtěl bych si vyzkoušet seskok padákem.
- Rád se potápím, nebo skáču do bazénu se studenou vodou.

(Plháková 2003, s. 359)

Kučera (2013) Zuckermannovu teorii vysvětluje jako lidskou touhu po nových komplexních zážitcích, za které jsou lidé ochotni podstoupit fyzické, nebo sociální riziko. Shrnuje sensation seeking čtyřmi faktory:

- Dobrodružství (lidé vyhledávají v životě dobrodružství, např.: adrenalinové sporty)
- Zážitky (lidé chtějí silné zážitky, které mohou souviset i s nekomfortním životem)
- Disinhibovanost (vysoká úroveň hédoničnosti)
- Nuda (veliký odpor k rutině)

To nám může vysvětlovat, proč se lidé pouštějí do nových sportů, třeba paraglidingu. Přináší jim nové, nevšední zážitky, které v běžném životě nedostanou.

Maslowova hierarchie potřeb

Americký psycholog Abraham Maslow je jedním z hlavních myslitelů na poli lidské motivace (Fontana 2014). Lidské motivy neboli potřeby roztřídil do několika kategorií a seřadil je od nižších potřeb po vyšší s tím, že dokud nejsou splněny potřeby „nižší“ nelze se věnovat potřebám „vyšším“. Na začátek své teorie zdůrazňuje jeho chápání motivace jako „integrovaný“ organizovaný celek. To znamená, že motivace prostupuje celou lidskou psychiku jedince a dává psychickým procesům vnímání, myšlení, imaginaci, cítění určitý obsah a směr průběhu, který vyjadřuje motivační zaměření (Nakonečný, 1996, s. 26).

Maslowovo uspořádání potřeb podle Nakonečného (2003, s. 209) od nižších po vyšší potřeby:

1. Fyziologické potřeby (potraviny, nápojů, spánku, odpočinku, útulku a sexu)
2. Potřeby jistoty (bezpečí, ochrany, péče a pomoci)
3. Potřeby náležitosti a lásky (přijetí druhými, přátelství a láska)

4. Potřeby sebeocení a úcty, uznání a prestiže

5. Potřeby sebeaktualizace – seberealizace (potřeba realizovat plně svůj potenciál produkce a tvořivosti, jakož i „potřeby růstu“ (rozvoj osobnosti), poznávání a estetické zážitky

Potřeby, které Maslow řadí do prvních čtyř kategorií, označuje jako nedostatkové, neboli deficitní. Ty dále dělí na nižší a vyšší. Mezi nižší nedostatkové potřeby patří všechny fyziologické potřeby a potřeby bezpečí. Mezi vyšší potřeby pak patří láska, sounáležitost a uznání. V případě uspokojování vyšších nedostatkových potřeb dochází k duševní pohodě jedince, nebo rozvoji jeho osobnosti. Poslední kategorii tvoří potřeba seberealizace a ta je od deficitních potřeb velmi rozdílná. Seberealizace je růstová potřeba. Rozdílná je tím, že během uspokojování její intenzita vzrůstá, na rozdíl od deficitních. Podle Maslowa jde o tzv. metapotřeby, metamotivaci nebo potřebu bytí (Plháková, 2003).

Pomocí Maslowovy hierarchie potřeb si můžeme vysvětlit, proč člověk který je hladový, nemá chuť se zabývat filozofickými otázkami života, nebo řešit jakékoliv jiné problémy netýkající se ukojení jeho hladu. V historii se filozofie a věda začala rozvíjet až v okamžiku, kdy lid dokázal uživit mocnější vrstvu a ta se mohla těmto odvětvím věnovat. V životě ale existuje mnoho výjimek, kdy jsou lidé ochotni obětovat svou kariéru místo lásky a sounáležitosti. Například mnoho významných umělců je ochotno střídat a pohybovat se na pokraji přežití pro dokončení jejich životního díla. (Plháková, 2003)

Fontana (2014) ve své knize zmiňuje, že lidé, kteří uspokojí své základní fyziologické potřeby a mají dostatek času na svůj osobnostní rozvoj, na svou seberealizaci, tak mívají sklony k vrcholným zážitkům. To lze vysvětlit jako pocity intenzivního štěstí a naplnění, které se blíží až k mystickému zážitku a pocitu všedokonalosti.

Výkonová motivace

Výkonová motivace se zabývá lidskou potřebou dosažení úspěšného výkonu, vyhýbání se neúspěchu, ale i vyhýbání se úspěchu (Plháková 2003).

Nakonečný (1996) tvrdí, že všichni lidé touží po úspěchu, ale liší se tím, jak moc mají sílu motivu výkonu. Síla motivu výkonu je dána poměrem touhy po úspěchu a strachu z neúspěchu. Tímto rozděluje lidi na dvě skupiny. Jedna skupina lidí, co je orientovaná na dosažení úspěchu a druhá, na vyhnutí se neúspěchu. Nakonečný se zmiňuje o základních myšlenkách výkonové motivace podle J. W. Atkinsona:

1. motivační síla je souhrn všech incentív a popudů, které existují při dosahování cíle

2. motivační síla se rovná síle tendence k aktivitě, což znamená, že motivace je přímo přenášena na intenzitu úsilí

3. síla tendence k aktivitě, tj. úsilí, přímo determinuje výkon a jeho výsledek

$$\text{výkon} = \text{schopnosti} \times \text{motivace}$$

Plháková (2003) se zmiňuje o Atkinsonově zjištění, že lidé mají rozdílnou úroveň výkonové motivace a podle ní, volí různě obtížné úkoly. To znamená, že lidé, kteří mají vysokou úroveň potřeby úspěchu, volí středně těžké úkoly a představují pro ně určité „výzvy“, ale odpovídají jejich zkušenostem. Na rozdíl od lidí, kteří mají nízkou úroveň potřeby úspěchu, volí úkoly buď velmi jednoduché, nebo naopak velmi obtížné. Ty snadné úlohy volí proto, že nemají veliké nároky na výkon a jen potvrdí jejich kompetence a ty obtížné volí proto, že je jen velmi malá šance na úspěch, a proto nejsou z předpokládaného neúspěchu zklamání.

Většina lidí si myslí, že jsou při snaze o dobrý výkon motivováni hlavně svým přáním dosáhnout úspěchu. Z mnohých studií však vyplývá, že velikou roli zde hraje také snaha vyhnout se možného neúspěchu a to velmi ovlivňuje výkonové chování. Tento motiv můžeme rozdělit na dvě skupiny lidí. V jedné skupině jsou lidé, co se snaží vyhnout se situacím výkonového charakteru. Jednají tedy tak, že raději nic nedělají, aby nic nepokazili. V druhé skupině jsou lidé, kteří při svém konání dělají všechno proto, aby úkol dobře vykonali. Snaží se tak ukázat, že proto dělají vše. Z výzkumů výkonové motivace se zjistilo, že tento strach ze selhání, či neúspěchu se vyvíjí u dětí, které mají malou podporu u rodičů, nebo jsou trestáni za neúspěchy. Plháková (2003)

Nakonečný (1996) přidává Hackhausenovo tvrzení, že děti ve věku asi od dvou do tří let reagují svým výrazem na zdařilé, či nezdařilé činnosti. To znamená, že výkonová motivace je i z části ovlivněna ontogenezí lidské psychiky.

V poslední řadě stojí za zmínku podle Plhákové (2003) lidské jednání, které vede k potřebě vyhnout se úspěchu. Toto jednání je způsobeno obavou z výsledku, zátěže, či zodpovědnosti. Jako příklad udává malého chlapce, který v je velmi nadaný a pilný. Jeho třída však vykazuje průměrné výsledky a on tím může nabýt pocitu, že je „černá ovce“ skupiny.

Lidské jednání ovlivněné výkonovou motivací vede buď k vnitřnímu uspokojení jedince z uplatnění jeho schopností, nebo ke zklamání z jeho vlastních neschopností.

Teorie Flow od M. Csikszentmihalyi

Mihaly Csikszentmihalyi je maďarský badatel zabývající se „pozitivní psychologií“. Csikszentmihalyi (1996) popisuje ve svých výzkumech, jak se začal zajímat o pocity lidí, které cítí během svých činností. Chtěl porozumět, co přitom cítí a proč. Svůj výzkum prováděl u sportovců, umělců, lékařů, hudebníků, kteří prováděli svou nejoblíbenější činnost. Ze sledování lidí, kteří vykonávali svou práci, došel k jeho teorii optimálního prožívání, neboli stavu plynutí (flow). Je to stav, do kterého se lidé dostanou, když se naplno ponoří do své činnosti. Okolní svět se pak zdá nedůležitý, vzdálený. Je to tak radostný prožitek, že ho lidé chtějí dosáhnout i za velikou cenu. Hannsmann (2010) popisuje stav plynutí jako činnost zaměřenou spíše na cestu k cíli, než na samotný cíl. Cíl se tím pro ně stává méně důležitý z důvodu šťastného prožitku z dané aktivity. Pocit optimálního prožívání, tedy plynutí nastává, když je jedinec zaměřen jen na činnost, kterou právě provádí. Ztrácí pojem o čase. Ztrácí uvědomění sebe sama.

Vyvolání pocitu plynutí úzce souvisí s pocity objevování nových věcí, tvořivými pocity, které nás přenášejí do nové reality. Csikszentmihalyi (1996) vysvětluje na příkladu mladého tenisty průběh procesu plynutí. Když mladý tenista začíná hrát, jeho úkolem je jakýmkoliv způsobem odpálit míček přes síť. Mysl tenisty je v tomto okamžiku plně zaměstnána. Pocit'uje uspokojení. Zpětná vazba je okamžitá. Dostavuje se pocit plynutí. Úkol, který má splnit, přesně odpovídá jeho schopnostem. Po nějaké době se dostane do fáze, že ho jen odplování míčku začne nudit. V tomto případě pocit plynutí ztrácí. Nebo se utká s lepším protivníkem a zjistí, že musí plnit daleko těžší úkoly, nežli se jen trefovat do míčku. Přicházejí obavy a stav plynutí se též ztrácí. Jak se může vrátit zpět do stavu optimálního prožívání? Může buď s tenisem skončit a zkusit novou aktivitu, která mu přinese nové objevování, nebo si určí nové vyšší, obtížnější cíle, které budou odpovídat jeho schopnostem. Díky tomu se může mladý tenista vrátit zpět do stavu plynutí.

Stav plynutí tedy velmi souvisí s něčím neznámým, co nutí člověka svou mysl naplno zaměstnat danou aktivitou a nemyslet na nic jiného.

Self-determination theory

Vznik této teorie pochází od E. L. Deciho (1975), který se zajímal v té době pojmem vnitřní motivace. Deci chtěl vědět, z čeho plyne sebezpevňující chování lidí, které vzniká při

našich činnostech a vede k vlastnímu uspokojení a radosti. Spolu s R. M. Ryana (1985) tuto teorii rozvinuli v teorii sebedeterminace. Veškerá výchova k zodpovědnosti a samostatnosti staví na této teorii (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006)

Nakonečný (1996) spojuje teorii sebedeterminace s vnímáním ohniska kauzality, což vysvětluje, jak moc přisuzujeme výsledky našeho chování sobě nebo okolí. Slepička, Hošek, Hátlová (2006) vysvětlují toto tvrzení na sportovcích. Sportovci když dosáhnou dobrého výsledku, přisuzují to sami sobě. Pokud však dosáhnou výsledků horších, výsledek přisuzují vnějším okolnostem.

Teorie sebedeterminace podle Deciho a Ryana (2000) zahrnuje autonomní motivaci, řízenou motivaci a amotivaci. Autonomní motivace představuje projev vnitřních a vnějších motivů, které se dohromady spojují ve vlastní přesvědčení jedince. Můžeme to označit jako projev vlastní vůle. Řízená motivace je složena především z vnějších motivů, které představují různé rozkazy, pobídky, odměny, ale i vyhnutí se úspěchu, nebo neúspěchu. Jejich chování je víceméně řízeno okolím. Amotivace pak představuje nízké uvědomění vlastních motivačních faktorů.

Ryan a Deci (1985) vytvořili kognitivně evaluační teorii. Tato teorie je spojená právě s teorií sebedeterminace a vnitřní, neboli intrinsické motivace. V této teorii autoři rozdělují motivaci na vnitřní a vnější. Díky vnitřní motivaci se lidé věnují vlastním aktivitám, jsou přitahováni dobrodružstvím a chtějí překonávat výzvy. Vnější motivace pak představuje vliv okolí.

Teorie sebedeterminace vysvětluje lidský potenciál pro osobnostní růst a snahu o navození psychické pohody. Zároveň popisuje i náchylnost lidí k agresi a negativnímu myšlení. Osobní práce s motivací a uspokojení svých potřeb je velmi důležitá, protože vede k celkové pohodě a klidu.

Self-efficacy podle Alberta Bandury

Self-efficacy theory, neboli teorie sebeuplatnění se zabývá vlastní sebedůvěrou člověka a její důležitostí u motivace lidského chování. Sebeuplatnění se zabývá zvládnutím vlastního lidského prostředí, víře v sebe, nebo usuzováním o sobě.

Janoušek (1992) uvádí podle Bandury, že percepce sebeuplatnění neboli vnímání sebeuplatnění, ovlivňuje hlavně emoční vzrušení, emocionalitu a myšlenkové procesy. Z toho můžeme vyvodit, že čím větší je percepce sebeuplatnění, tím větší si lidé kladou cíle a jsou o to pevnější v nich vytrvat. Míra sebeuplatnění se snižuje v případech řízení druhými lidmi.

Vyšší míra percepce sebeuplatnění velmi ovlivňuje psychobiologické fungování. Jsou prováděny mnohé výzkumy biochemické aktivity, které dokazují, že míra sebeuplatnění ovlivňuje srdeční tep, krevní tlak, vnímání bolesti a další. Výsledky ukazují, že zlepšováním sebeuplatnění přispívá k lepšímu zvládnání stresu a kladně ovlivňuje fyzické zdraví a pocit duševní pohody.

Sebeuplatnění je založeno na čtyřech složkách. První se zabývá autentickou zkušeností se zvládnáním úkolových činností. Úspěch posiluje a neúspěch naopak sebedůvěru snižuje a vyvolává pochybnosti ze sebe sama a svých schopností. Druhá složka obsahuje srovnání s druhými lidmi. Jejich vzory je motivují a dodávají jim efektivní postupy pro zvládnání situací. Posuzují své schopnosti podle ostatních. Třetí složka zahrnuje lidské schopnosti. Když jsou lidé přesvědčováni o jejich dobrých schopnostech, mají pocit, že vše zvládnou a naopak. Čtvrtá složka se zabývá fyziologickým stavem jedince. Únava, bolest či nemoc jsou často posuzovány, jako fyziologická neschopnost zvládnout fyzické úkoly, které potřebují sílu. To vede ke snížení sebedůvěry (Janoušek, 1992).

Bandura (1997) popisuje percepci sebeuplatnění u sportovců provádějících rizikové činnosti. Sporty, které zahrnují vysokou míru rizika, jako například parašutismus, extrémní lyžování, kajak, horolezectví jsou pro sportovce přitažlivé nejen z vnitřního prožitku. Motivace pro extrémně rizikové sporty obsahuje také velikou míru vášnivého prožívání víry ve vlastní schopnosti. Nehraje zde tedy roli jen hloubka prožitku, ale také třetí složka sebeuplatnění, kterou uvádíme výše. Je to víra ve vlastní schopnosti a dosahování určených cílů. Čím jsou tedy sporty rizikovější, tím přinášejí lidem větší míru vnímaného sebeuplatnění.

Je tedy dobré zvyšovat svou sebedůvěru ve vlastní účinnost, protože to vede k lepšímu zvládnání stresu, pomáhá to dosahovat lepšího fyzického stavu a navozuje to celkovou duševní pohodu. (Janoušek, 1992)

Studie zabývající se motivací k rizikovým sportům

Studie, které se zabývají motivací lidského chování, se ve světě vyskytují velmi hojně. Je to oblast, která je velmi prozkoumána. My se zabýváme motivací k paraglidingu. Paragliding je mladý sport, který se začal formovat teprve před čtyřiceti lety, a tak studií zabývajících se provozováním této činnosti není hojný počet. Chceme ale uvést studie, které se zabývají motivací ke sportům podobného charakteru.

Christina M. Frederick-Recascino and Steven Hall (2003) se zabývali motivací pilotů pro navštěvování letecké univerzity. Ve studii se zabývali tím, jaký má vliv vnitřní a vnější motivace žáků na jejich výsledky.

Z výzkumu zjistili, že žáci, kteří se rozhodli sami navštěvovat univerzitu, vykazovali lepší hodnoty během studia, než studenti, kteří univerzitu navštěvovali na popud rodičů. Žáci, kteří měli výsledky horší, tak většinou pocházeli z leteckých rodin. Z toho tady vyplývá, že žáci, kteří byli motivováni svou vlastní vnitřní motivací, dosahovali lepších výsledků a byla větší pravděpodobnost, že kurz dodělají. Z těchto žáků se větší procento stalo piloty, než z žáků, kteří byli více motivováni z venku.

John H. Kerr a Susan Houge Mackenzie (2012) ve svém výzkumu zkoumají motivaci k vybraným rizikovým sportům (Multiple motives for participating in adventure sports). Výzkum prováděli na 5 lidech, kde každý zastupoval jeden sport: kajak, surfing, závěsné létání, horské kolo MTB a horolezec. Výsledky jejich práce popisují motivaci účastníků jako mnohostrannou. Někteří účastníci měli motivy společné, popisovali je každý v jiném pořadí podle jejich důležitosti. Společné motivy můžeme pojmenovat takto: Dosažení cíle, riskování, touha po společnosti, vyhnutí se nudě, překonávání osobních hranic, překonání strachu, spojení s přírodou, radost z pohybu.

Tišerová (2009) se ve své diplomové práci zabývá motivací ke snowboardingu. Výzkum byl prováděn na 91 respondentech. Z výzkumu vyplývá, že velikou motivací k tomuto sportu je pro dotazované účastníky pobyt v přírodě. Pobyt v přírodě je pro ně jakási forma odpočinku. Prostřednictvím tohoto sportu mohou uniknout od všedního života. Jako další motiv je touha po vzrušení, které je spojeno s jízdou. Většina respondentů uvedla, že snowboarding používají jako prostředek k setkávání s druhými lidmi a pro vytvoření nových sociálních kontaktů.

Další studie zabývající se motivací ke sportu podobného charakteru, je motivace k horolezectví od Gávella (2010). V této práci nás zajímaly hlavně motivy pro provozování této činnosti. Je to pocit svobody, který u toho účastníci prožívají, výzva, cítí u toho naprosté uvolnění, odpočinek, radost a velký počet zážitků. Účastníci popisují pocit naprostého soustředění se na činnost. Dostávají se tedy do stavu optimálního stavu plynutí, jak popisuje Csikszentmihalyi (1996).

Pro nás zajímavá studie od Woodman, Hardy, Barlow, Scanff (2010) se zabývá motivací pro rizikové sporty. Pro výzkum byly použity, dvě skupiny respondentů, horolezci a veslaři na moři. Veslaři tvořili dvacetičlennou skupinu a horolezci dvacet čtyřčlennou. Data byla sebrána pomocí rozhovorů. Obě skupiny jsou podobné odloučením od rodiny, nebo

přátel na delší dobu. Studie se zabývá tím, co vede lidi k provozování takto rizikových aktivit. Z výsledků je patrné, že motivace nejvíce souvisela s překonáním výzvy, posunutím vlastních hranic a dosažením něčeho zajímavého, nebo výjimečného. Obě skupiny respondentů měly potíže při popisu svých vlastních pocitů.

David J. Llewellyna a Xavier Sanchez (2007) se zabývají ve své studii spojením mezi rizikem ve sportu a sensation seeking, tedy touhou po nových silných podmínkách, jak již popisujeme výše. Ke studii použili kvantitativní dotazování se 116 aktivními horolezci. Dotazník byl zaměřen na sensation seeking, míru sebeuplatnění a míru rizika. Z jejich výzkumu vyplývá, že lidé s větší mírou sebeuplatnění se pouštějí do většího rizika, které s sebou nese i nové silné podněty, ale jako hlavní motiv nejsou nové podněty, ale spíše výzva, která se v nových a těžších aktivitách ukazuje.

Pavel Hyťha a Petra Krásová (2004) ve své studii porovnávají muže a ženy, které z pohledu více vnímá a hodnotí riziko. Data byla sebrána pomocí kvalitativního dotazování se 104 respondenty, 47 žen a 47 mužů. Z výzkumu vyplývá, že rozdíl mezi vnímáním a přijímáním rizika mezi muži a ženami není velký. Jen muži vykazovali větší ochotu přijímat riziko z důvodu větší impulsivity.

3. Cíle a úkoly práce, otázky

Cílem naší práce je zjistit hlavní a vedlejší motivy paraglidistů k provozování jejich činnosti. Jaké jsou jejich motivy pro závodní činnost. A proč se paraglidisté ke své činnosti stále vrací. Naše výsledky srovnáme s podobnými studii týkajícími se motivací a létání m.

Úkoly práce:

- Zjistit hlavní motivy paraglidistů k provozování jejich činnosti.
- Zjistit další, vedlejší motivy paraglidistů k provozování jejich činnosti.
- Jaké jsou motivy paraglidistů k provozování paraglidingu na závodní úrovni.
- Jaký druh motivace převládá u vybraných paraglidistů.
- Jaké jsou motivy paraglidistů k opakování činnosti.
- Srovnání výsledků naší práce s jinými studii.

Výzkumné otázky:

Domníváme se, že v hlavním motivu, proč lidé provozují paragliding, hrají velkou roli jejich přátelé, nebo rodina.

1) Lidé jsou k paraglidingu většinou přiváděni přáteli, nebo rodinou.

Předpokládáme, že většina lidí se začne věnovat paraglidingu z důvodu touhy po létání.

2) Lidé jsou k paraglidingu přitahováni touhou po pohybu vzduchem.

Myslíme si, že je pro nás důležité zjistit, proč paraglidisté vykonávají svou činnost. Myslíme si, že hlavním důvodem toho je jejich vnitřní pocit, často špatně popsatelný.

3) Hlavní motiv k opakování jejich činnosti je jejich vnitřní pocit.

Předpokládáme, že se piloti začnou věnovat závodnímu létání z toho důvodu, aby zlepšili nebo udrželi své dovednosti v paraglidingu.

4) Paraglidisté se věnují závodnímu létání z důvodu zlepšení jejich dovedností.

5. Metodika práce

Pro náš výzkum jsme zvolili kvalitativní výzkumný proces. Podle Hendla (2005) je to proces zabývající se hledáním a porozuměním danému sociálnímu, nebo lidskému problému a je založen na tradičním metodologickém zkoumání. Pomocí analýzy textů, zkoumáním různých názorů účastníků výzkumu se výzkumník snaží vytvořit komplexní holistický obraz. Veškeré zkoumání je prováděno v přirozených podmínkách. Kvalitativní výzkum je často prováděn pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem, ale i se situacemi jedinců, či skupin. Pro kvalitativní výzkum se používají různé přepisy terénních poznámek, osobní komentáře, deníky, rozhovory, fotografie, video a audio záznamy atd. Jako hlavní cíl v kvalitativním výzkumu, je rozšifrování chování lidí za daných situací, pochopení co se v daných situacích děje a proč lidé jednají právě tímto způsobem. Výzkumník se pohybuje v těsném vztahu k subjektu a uvnitř situace.

Miovský (2006) ve své knize popisuje kvalitativní výzkum jako přístup, který využívá principy:

- jedinečnosti a neopakovatelnosti, to znamená, že situace vzniklé během výzkumu jsou jedinečné a neopakovatelné
- kontextuálnosti, kterou můžeme vysvětlit jako psychologický fenomén vázaný na určitý kontext (osobnostní vlastnosti, místo, čas...)

- procesuálnosti a dynamiky, to jde vysvětlit jako respektování procesu výzkumu a dynamikou střídání změn výzkumu
- reflexivity, kterou můžeme vysvětlit tak, že výzkumník přímo či nepřímo ovlivňuje proces výzkumu

5.1 Popis výzkumného souboru

Pro náš výzkum jsme použili pět aktivních pilotů paraglidistů. Těchto pět paraglidistů tvoří jen muži a jsou Češi. Piloti se pohybují ve věku od 24 let až do 35 let. Doba, kterou piloti paragliding provozují, se pohybuje od 5 let do 23 let. Všichni dotazovaní piloti jsou také aktivní závodní piloti, kteří se každý rok aktivně zúčastňují závodů. Dva dotazovaní piloti mají středoškolské vzdělání. Tři mají vysokoškolské vzdělání. Dva piloti jsou narozeni v Praze. Jeden pilot pochází z Liberce, další ze Slaného a z Plzně.

5.2 Použité metody

Výběr výzkumného souboru

Jako aktivní pilot velmi dobře znám prostředí kolem paraglidingu a mám v něm velkou spoustu přátel. Vybraní účastníci pro náš výzkum jsou všichni špičkoví piloti, kteří se paraglidingu věnují na vysoké úrovni.

Pro náš výzkum jsme k výběru výzkumného souboru použili metodu záměrného (účelového) výběru. Podle Miovského (2006) je metoda záměrného výběru cílené vyhledávání účastníků podle jejich vlastností. Kritérium pro výběr je právě jejich vlastnost, nebo stav. To tedy znamená, že vyhledáváme ty jedince, kteří kritérium, či soubor kritérií splňují, a také jsou ochotni se do výzkumu zapojit a aktivně spolupracovat.

Všichni vybraní piloti jsou z řad kamarádů a plně souhlasí se zařazením do výzkumu.

5.3 Sběr dat

Kvalitativní dotazování

Data byla sebrána pomocí rozhovoru. Náš rozhovor je tvořen sedmi body. Každý bod zahrnuje orientační téma. Tyto body, jádro rozhovoru, nám slouží k dodržení návodu během rozhovoru.

Kvalitativní dotazování patří mezi hlavní metody sběru dat pro empirický výzkum. Patří sem naslouchání vyprávění, kladení otázek respondentovi a získávání jeho odpovědí. Dotazování může být prováděno různými typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. Během sběru dat, konkrétně při dotazování, by se měl výzkumník přizpůsobovat respondentovi. Mezi hlavní techniky kvalitativního dotazování podle Hendla (2005) patří:

- strukturovaný otevřený rozhovor
- rozhovor s návodem
- neformální rozhovor
- fenomenologický rozhovor
- nerativní rozhovor
- epizodické interview
- skupinová diskuze

Miovský (2006) rozděluje metodu sběru dat interview:

- nestrukturované interview
- polostrukturované interview
- strukturované interview

Pro náš sběr dat jsme použili kvalitativní dotazování rozhovorem s pomocí návodu, neboli polostrukturované interview podle Miovského (2006).

Polostrukturované interview patří mezi nejpoužívanější metodu interview. Tato metoda vyžaduje určitou přípravu, na rozdíl od nestrukturovaného interview. Tazatel si musí vytvořit jakési schéma rozhovoru, kterým se během interview řídí. Obsahem toho schématu jsou otázky, které pomáhají tazateli. Pořadí otázek je možné měnit podle aktuální situace. Během polostrukturovaného interview je dobré nechat si vysvětlit odpovědi účastníka od něho samého, jak danou věc myslí a proč. Je důležité si dané odpovědi ověřit doplňujícími otázkami. Doba interview je většinou tak dlouhá, dokud účastník smysluplně odpovídá, nebo není vyčerpána vymezená doba pro interview. Polostrukturované interview má tzv. jádro interview. Toto jádro je tvořeno otázkami, které je potřeba během rozhovoru probrat. Miovský (2006)

Zpracování kvalitativních dat

Zpracování dat je velmi důležitá část v kvalitativním výzkumu, po které následuje analýza dat. Miovský (2006) ve své knize tuto část nazývá data management. Data management je část výzkumu, kdy jsou data sebraná v terénu zpracovávána a připravována pro analýzu.

Záznam neboli fixaci dat, jsme provedli pomocí audiozáznamu. Je třeba před každým výzkumem si pečlivě rozmyslet jakou formou budeme získaná data zaznamenávat, neboť při volbě chybného postupu, získáme data neúplná, či nekvalitní.

Audiozáznam, tedy zvukový záznam, představuje pro výzkumníka velikou podporu a pomoc. Výzkumník nemusí ztrácet čas záznamem rozhovoru pomocí tužky a papíru, ale může si dělat jen vlastní drobné poznámky. Díky audiozáznamu máme záznam obohacený kvalitou mluveného slova. Můžeme pozorovat, kdy hlas respondenta klesal, kdy sílil, různé délky pomlky či řečové vady. Nemůžeme sice pomocí audiozáznamu zaznamenat atmosféru, která probíhala během sezení, ale díky autentickému záznamu si atmosféru dokážeme velmi dobře vybavit. Záznamové zařízení by mělo co nejméně narušovat průběh sezení. Mikrofon by měl být co nejméně vidět a nepřekážet. Nesmíme ale zapomenout na kvalitu záznamu, která by měla být co nejvyšší, pro přesné zpracování dat.

5.4 Analýza dat

Analýzu dat provedeme pomocí obsahové analýzy. Obsahová analýza zahrnuje veliké množství různých metod a postupů, které slouží k analýze textového dokumentu a následné objasnění jeho významu (Miovský, 2006). Pořízený audiozáznam nejprve přepíšeme do textového dokumentu. Textový dokument následně zpracujeme a pomocí kódování ho rozřadíme na nově vytvořené kategorie. Kódování Miovský (2006) popisuje jako proces přiřazení k částem textu klíče pro snadnější manipulaci s textem a pro snadnější vyhodnocení a tvorbu nové teorie.

6. Výsledky

V této části se budeme zabývat motivačními aspekty, které byly zjištěny ze sebraných rozhovorů. Respondenti jsou paraglidisté, kteří se všichni aktivně věnují sportovnímu létání a mají s touto aktivitou víceleté zkušenosti. Všechna uvedená jména účastníků jsou fiktivní. Rozhovory jsme seřadili v tomto pořadí: Vendelín, Jonáš, Eliáš, Tomáš, Honza.

Vendelín

Vendelín je 24 letý vysokoškolák. Pochází z Prahy, kde také studuje vysokou školu se sportovním zaměřením. Od malička se zabývá různými sporty. Je to člověk, který miluje

pohyb. Paraglidingu se věnuje 5 let. Počet jeho letových hodin se blíží číslu 500. Je to aktivní závodní pilot.

Při rozhovoru jsme se dozvěděli, že jeho začátky s paraglidingem souvisejí s přítelem jeho maminky. Společně se spolu zajímali o modely letadel. Vendelín měl vždy velikou touhu dostat se do vzduchu, vidět svět z výšky. Tady se setkáváme s prvním hlavním motivem, touhu dostat se do vzduchu. Pomocnou ruku mu v tom podal přítel jeho maminky, který se začal zajímat o paragliding a tento způsob, jak se dostat do vzduchu mu představil. Byl tedy k tomu přiveden druhým člověkem.

Během rozhovoru, jsme se ptali, proč tuto činnost stále opakuje, co ho nutí v ní vytrvat. Z odpovědi jsme zjistili, že jeho hnací silou je jeho pocit, který během letu prožívá. Jak sám popisuje z jednoho závodu: „*Všechno utichlo, piloti zmizeli a já jsem tam jen tak letěl a bylo to takový pocit, něčím známý a pro mě velmi významný.*“ Je to pro něho těžko popsatelný pocit, který souvisí s pocitem svobody, odpočinku. Velikou roli zde hraje i určité souznění s přírodou. Velmi ho fascinuje využití přírodních živlů pro svůj prospěch. Další významný pocit, který ho motivuje je situace kdy myslí jen na to, co se právě děje. Je stoprocentně v přítomnosti.

S tímto pocitem souvisejí jeho začátky během kurzu. Zde nám popisuje, že tyto pocity „přítomnosti“ byli nejsilnější, ale mísily se s pocity strachu a respektu.

Dále jsme se zabývali motivací k závodní činnosti. V rozhovoru jsme se ptali, co byl prvotní motiv k tomu, že se rozhodl přihlásit na závody. Z odpovědi jsme zjistili, že to souviselo s jeho trenérem, který mu dal kladnou zpětnou vazbu, na jeho výkon. Setkáváme se zde s dalším člověkem, který ho přivedl, tentokrát k závodní činnosti.

Vendelín pro sebe vidí, účast na závodech, jako prostředek pro jeho zlepšení. Během závodu, se setkává s piloty na rozdílné výkonnostní úrovni. Od lepších pilotů se učí. Závody tedy bere jako prostředek ke zlepšení svých dovedností. Touha zlepšovat se úzce souvisí s jeho pocitem: „*Že ten pocit bude silnější a delší.*“ řekl. Myslí tím, že se dokáže déle udržet ve vzduchu pomocí stoupavých proudů.

Pro shrnutí znova uvedeme hlavní a vedlejší motivy. Jeho hlavním motivem, proč se začal zajímat o paragliding, byla touha dostat se do vzduchu. Přivedl ho k tomu přítel jeho maminky. Důvod proč u této činnosti vytrvává, je jeho těžko popsatelný pocit svobody, volnosti. Během letu se dostává do pocitu splynutí s okolím. Tyto pocity ho lákají. Závodní činnosti se věnuje hlavně kvůli zlepšení svých dovedností.

Jonáš

Jonáš je 35 letý pilot. Pochází z Prahy, kde také vystudoval střední školu. Paraglidingu se věnuje již 23 let. Počet nalétaných hodin je úctyhodný a činí cca 2500 hodin. Je to aktivní závodní pilot. Paragliding v jeho životě má přednost před ostatními činnostmi. Funguje pro něho i jako zdroj obživy.

K paraglidingu ho přivedl jeho otec. On sám létal na rogalu a paragliding byla pro Jonáše jednodušší cesta. Chodili spolu často na kopec, kde sledoval svého otce, jak létá. Zde se setkáváme s člověkem, který měl na vývoj veliký vliv. Z rozhovoru šlo těžko zjistit jeho prvotní hlavní motiv, proč se chtěl paraglidingu věnovat, ale domníváme se, že to souvisí s jeho touhou se zviditelnit, nebo se v něčem prosadit.

Začátky byli pro Jonáše obtížné. Bylo to v době, kdy paragliding teprve v Čechách začínal, a tak vybavení bylo ještě málo vyvinuté. Ale i v této době, jak se v rozhovoru zmínil, si přesně pamatuje, kam prvním letem dolétl. Zde se ukazuje další motivační aspekt, hon za výkonem. Další motiv, o kterém mluvil, je pocit jakési nadvlády nad okolím, jeho potřeba něco kontrolovat a řídit. Zde je to tedy ovládání kluzáku. Pocit popisuje jako: „*Že můžu něco ovládat, co mě vezme do toho vzduchu a můžu to tam řídit.*“

Další jeho motiv k tomu že tuto činnost stále opakuje, souvisí s jeho pocitem odpočinku. Z rozhovoru jsme zjistili, že během letu se dostává do stavu, že zapomíná na všední problémy, nechává je na zemi: „*Na padáku málo kdy přemýšlím nad něčím jiným, než nad lítáním, takže je to taková ta fáze, kde si odpočinu od všech ostatních věcí, které nechávám na zemi, prostě vypnout a nemyslet na nic jiného.*“ řekl. Je to tedy jeho jakási forma psychohygieny neboli relaxace. Důležitá věc, o které se zmínil, se zabývala srovnáváním s druhými lidmi. „*Ta motivace ukázat světu, co se dá ten den uletět.*“ řekl.

Se závoděním začal hned, jak to šlo. „*Já jsem byl vždycky soutěživý typ.*“ řekl. V rozhovoru jsme zjistili, že na to měli vliv jeho přátelé, kteří ho k tomu motivovali. V té době zalétal dobré výsledky a to ho motivovalo dál. V rozhovoru řekl: „*Zalétal jsem docela dobré umístění, takže jsem zjistil, že asi to závodní létání bude to, co mě bude bavit.*“ Další jeho motivy souvisejí s touhou předvést se, zviditelnit. Nám to popisoval takhle: „*Možná se jen zviditelnit a ukázat, že lítám lépe, než ty lidi kolem mě.*“ Touha dosáhnout lepších výsledků, nežli druhí. Další vedlejší motiv k závodní činnosti je jeho zlepšení dovedností, které během závodů pocítuje. „*Ta skupina lidí na závodech ti pomůže se zlepšovat.*“ řekl.

Když shrneme hlavní a vedlejší motivy k provozování paraglidingu Jonášem, dostaneme tyto. Jeho hlavním motivem proč se o paragliding zajímal, byla touha předvést se v něčem výjimečném. Přivedl ho k tomu jeho otec, který sám také létal. V současné době

paragliding provozuje hlavně kvůli pocitům, které přitom zažívá. Během letu se dostává od běžných problémů. Je to jeho forma psychohygieny. Závodní činnosti se věnuje hlavně kvůli porovnání s druhými lidmi. Dalším motivem je zlepšení jeho pilotních dovedností.

Eliáš

Eliáš je 24 letý student. Studuje vysokou školu v Praze, ale pochází z oblasti kolem Mělníka. Paraglidingu se věnuje už 5 let se čtyřmi sty nalétanými hodinami. Odmalička byl fascinován vším, co se pohybovalo ve vzduchu. Zajímal se o modely letadel. Velké množství jich i sám sestavil. Je to nadšený sportovec a milovník přírody.

Začátky jeho lásky k paraglidingu pocházejí z období jeho 12 let. Se svými rodiči jezdil na chatu nedaleko kopce Kozákov. Rodiče často chodili na Kozákov obdivovat krásu kraje z tamní rozhledny. Eliáš však ne. Celé hodiny vydržel sledovat paraglidisty, kteří proháněly své kluzáky nad vrcholem Kozákova. Zde se objevuje jeho první setkání s paraglidingem. Z rozhovoru jsme se dozvěděli, že jeho hlavní motiv bylo okusit létání. Zažít pocit letu. Jak sám řekl: „...*vždycky jsem chtěl létat, přišlo mi to takové svobodné*“. Jeho rodiče ho v tom podporovali a nechali ho tam pozorovat paraglidisty až do pozdních hodin.

Jako další, vedlejší motivy můžeme označit jeho kladný vztah k přírodě, spojení s přírodou. Paragliding mu umožňuje objevování nových míst, nebo míst, kam by se pěšky obtížně dostal. Další motiv souvisí s technickou stránkou kluzáku. Během rozhovoru jsme nemohli přehlédnout, jeho fascinující vyprávění o jednoduchosti konstrukce křídla.

Jak jsme se dozvěděli, zkušenosti s jeho prvním letem úzce souvisejí s pocity strachu, respektu, ale i vzrušením a uspokojení. Jak sám popisuje: „...*jasně, byl jsem úplně gumovej*“.

Závodům se začal věnovat hned, jak to jen šlo. V rozhovoru uvádí, že jeho touha závodit, byla ještě předtím, než začal létat. Vysvětlil to tím, že se mu líbí vše co se kolem závodů děje. V závodění viděl své uspokojení, které získával ze srovnání s ostatními lidmi. K závodům mu pomohl program pro mladé začínající piloty tzv. „talentovaná mládež“. Díky tomuto programu se dozvěděl o českých závodech a přihlásil se na ně. Motivy k závodní činnosti má tedy spojené s touhou srovnávat se s ostatními, pokořit je a ukázat, že je lepší. „*Srovnat síly s ostatními, abych věděl, jak na tom jsem. Mám pocit, že musím všechny porazit.*“ řekl. Jako další motivy uvedl, že používá závodění k rozvoji svých pilotních dovedností.

Další věc, která nás zajímala, byly motivy zajišťující, proč stále opakuje tuto aktivitu. Z rozhovoru jsme zjistili, že jeho hnací sílu zajišťují pocity, které zažívá, když létá nad známými místy. Objevování přírody, kterou zná ze země. „*Takhle jsem si ten paragliding*

představoval, že budu létat tam kde to znám. Splnil jsem si tím svůj sen.“ řekl. Dále uvádí, že vnímá paragliding jakou určitý druh závislosti. Když se objeví podmínky příznivé pro létání, cítí obrovskou chuť být ve vzduchu. Jak sám popisuje: „...*mám hroznou chuť jít a zalítat, je to asi závislost*“.

Když shrneme hlavní a vedlejší motivy pro paragliding, které se u Eliáše objevují, dojdeme k těmto. Jeho první a hlavní motiv byla jeho chuť létat, dostat se do vzduchu. Paragliding si našel sám, ale s velkou podporou svých rodičů. K závodní činnosti ho žene veliká touha srovnání s druhými a jejich poražení. Vidí v tom jistou formu uspokojení. K paraglidingu se vrací kvůli těžko popsatelnému, výjimečnému pocitu, který lze těžko popsat a kvůli touze spojit se s přírodou.

Tomáš

Tomáš je 30 letý pilot. Pochází z Plzně. Má vystudovanou vysokou školu v Praze. Paraglidingu se věnuje 5 let. Celý jeho život je spojen se sportem.

První zkušenosti s paraglidingem souvisejí s jeho rodinou. Pochází z letecké rodiny. Jeho táta létal s větroni a ultralehkými letadly a maminka také. Paragliding ho nepřitahoval jako takový, ale spíše touha po létání. „*Šel jsem na kurz spíš kvůli tomu, že mě máma přemluvila a pak šla semnou.*“ K paraglidingu ho tedy dostala maminka.

Další nás zajímalo, proč stále tuto aktivitu opakuje. Paragliding má Tomáš hodně spojený s pocity. „*Mám pocit, že když jsem ve vzduchu, tak žiju a když jsem na zemi, tak je to takový neúplný.*“ řekl. Další motiv popisuje slovy: „*Prostě veškeré problémy zůstanou na zemi, je to činnost, která tě vtáhne. Jsi jen teď a tady.*“ Objevuje se i pocit svobody, kterou během letu prožívá. Veliký význam pro něj má pohyb vzduchem. „*Je to takové spojení těch pocitů a pohybu v tom živlu.*“ popisuje.

Motivace k jeho závodní činnosti úzce souvisí s jeho přáteli. „*Jel jsem na závody spíš z hecu kluků!*“ říká. Z rozhovoru jsme zjistili, že to souvisí i s jeho srovnáváním s druhými. Chtěl porovnat svou úroveň. Závodění bere spíš jako objevování nových letových míst a jako společenskou událost.

Tomáš je tedy pilot, který měl sen jen létat. Paragliding mu přišel do cesty. Jeho hlavní motivy pro provozování paraglidingu je pocit úplnosti, který během letu zažívá. Pocit svobody, a přítomnosti. Přitahuje ho pohyb vzduchem a příroda. Veliký vliv na něj má i sociální aspekt, který svou roli zahrál i v jeho účasti na závodech. Celkově cítí paragliding jako jeho životní náplň.

Honza

Honza je Liberecký pilot. Je mu 25 let. Má vystudovanou vysokou školu v Praze. Paraglidingu se věnuje 5 let. Nálet hodin na kluzáku silně přesahuje 600 hodin. Je to všestranný sportovec. Zabýval se horolezectvím, jízdou na lyžích, plavání, běhání. Vždy ho zajímalo vše spojené s pohybem a přírodou.

Jeho první kontakt s paraglidingem souvisí s jeho kamarádem. Dlouho se znali a často spolu chodili lézt. Jeho kamarád ale miloval ještě jednu sportovní aktivitu, o které mu vyprávěl, byl to paragliding. Jeho kamarád si v té době prodlužoval licenci. Honza to popsal: „*Já jsem šel s ním a udělal jsem si licenci.*“ První lety, byli pro něho emočně silné. „*Když odstartuju, tak mi buší srdce, to je asi největší adrenalin ze všeho.*“ zmiňuje.

Za motivací k paraglidingu vidí Honza jeho pevný vztah k přírodě. Paragliding má v jeho životě veliké místo. „*Bude to hlavně můj cíl. Baví mě to hrozně, je to mou životní náplní.*“ popsal. Jeho důvod jít znova na kopec a létat úzce souvisí s jeho vnitřním pocitem, který popsal takto: „*...mám prostě takový nutkání jít, je to něco jako taková droga.*“ Z rozhovoru jsme se dozvěděli, že ho velmi přitahuje vztah k přírodním jevům. Je okouzlen využitím větru a stoupavých proudů pro svůj prospěch.

Na jeho závodní činnost měl vliv tréninkový program pro mládež tzv. „talentovaná mládež“. Ze začátku to chtěl jen zkusit, atmosféru a vše, co se kolem závodů děje. Závody bere jako prostředek pro zlepšení svých dovedností. Popisuje, že díky skupině závodníků je schopen uletět delší vzdálenosti, je to díky nim lehčí.

V současné době mu paragliding zabírá veškerý volný čas. Jeho velikou motivací se k létání vracet způsobují jeho pocit, který přitom poznal. Chce to pořád znovu. „*Chci to pořád znova, asi bych chtěl uletět něco nového. Dostat se pod mrak.*“ popisuje.

V poslední řadě ukážeme větu, která vystihuje jeho celkový vztah k paraglidingu: „*No prostě je to můj koníček a dává mi to pocit svobody, lítání, kamarády, všechno. Asi je to takový životní styl. Dává ti to všechno... Kdybych nelítal, tak bych žil asi úplně jinak.*“

K létání byl přiveden jeho kamarádem z lezení. Jeho hlavní motivy proč se věnuje paraglidingu, úzce souvisí s jeho pocitem svobody, který pocítuje během letu. Je k tomu přitahován těžko popsatelným stavem. Paragliding mu dal nový způsob života, do kterého se zamiloval. K opakování této činnosti je přitahován chtěním uletět něco nového, lepšího. Závodní činnost vidí jako prostředek pro zlepšení svých dovedností.

Výsledky jsme rozdělili do čtyř, podle nás nejdůležitějších kategorií. V těchto kategoriích porovnáme rozdílné a společné znaky všech účastníků.

- Cesta k paraglidingu.
- Hlavní motiv k paraglidingu.
- Důvod závodní činnosti.
- Proč tuto činnost stále opakuje.

Cesta k paraglidingu

V této skupině se budeme zabývat tím, jak se piloti k paraglidingu dostali. Kdo je k takovému sportu přivedl, nebo jestli se tím zabývali už oni sami předtím, než si šli udělat licenci.

Většina dotazovaných pilotů se někdy dříve v minulosti zabývala jakýmkoliv druhem létání. Nejčastěji se objevoval zájem o modely letadel a pilotáž dálkově ovládaných letadel. To znamená, že důvod věnovat se paraglidingu vždy vznikl z něčeho předtím, nikdy ne jen tak náhodou.

Cesta většiny našich účastníků k paraglidingu, byla doprovázena další osobou. Na tři účastníky měli vliv jejich rodiče. Nejčastěji jejich otec. Otec je pro většinu chlapců velký vzor, ač si to často otcové neuvědomují. Jejich otec zde hrál roli průkopníka paraglidingu v rodině. Vždy se létání začal věnovat jako první a jeho syn ho po nějaké době následoval. U jednoho respondenta konkrétně u Tomáše, jak může vyčíst z rozhovoru výše, to byla jeho matka, která ho do paraglidingu přemluvila. Na kurz pak šli společně. Tomáš ale pochází z letecké rodiny, tudíž i jeho otec se věnoval létání, a tak můžeme předpokládat, že byl Tomáš ovlivněn i jím. Honza byl k paraglidingu přiveden jeho přítelem. V poslední řadě se zmíníme o příběhu Eliáše. Ten jako jediný se k paraglidingu dostal vlastní cestou. Jeho rodiče ho v tom samozřejmě podporovali, ale na kurz se rozhodl jít z vlastního chtění.

Hlavní motiv

Do této skupiny řadíme motivy, které vedly účastníky k provozování paraglidingu. Jsou to motivy, které mají za následek to, že člověk jde na kurz paraglidingu.

Podle nás hlavní motiv u našich respondentů je touha dostat se do vzduchu. Vidět svět z ptačí perspektivy. Cítit ho kolem sebe a vznášet se. Tři naši účastníci tento důvod zmiňovali. Zbylí dva měli hlavní motiv trochu rozdílný. Honza pětadvacetiletý pilot uváděl jako hlavní motiv, který vzešel z jeho horolezecké činnosti. V jeho představách snil o tom, že horu, kterou vyleze, bude moci sletět dolů a nebude muset zpátky slaňovat, nebo prolézat nebezpečnými místy. Jeho prvotní motiv tedy vznikl ze situace, když si tím chtěl zlehčit sestup z hory. Dále je zde další účastník, který má motiv odlišující se od druhých. Z rozhovoru a z celkového

vystupování jedince, byl patrný jeden velmi výrazný motiv. Motiv touhy po sebeuplatnění. Jeho veliká touha se prosadit, být obdivován. Když se poprvé setkal s paraglidingem, tak jeho první reakce byla, že tohle je ten sport, ve kterém chce soutěžit. Měla zde tedy velikou roli jeho touha po srovnání se s druhými lidmi. Paragliding bere i jako prostředek pro zviditelnění sebe samého.

Závodní činnost

Motivace pro závodní činnost můžeme rozdělit na jeden hlavní motiv, který je pro všechny účastníky stejný a potom na jejich další jednotlivé motivy.

Jeden společný motiv, který mají účastníci společný je zlepšení jejich leteckých dovedností. Během závodů letí s dalšími piloty, kteří jsou buď na lepší úrovni a oni se tak můžou díky nim učit, nebo díky stejně dobrým pilotům lépe hledají stoupavé proudy. Všichni popisují, že když se na jednom místě ocitne pilotů víc, je větší pravděpodobnost, že naleznou stoupavý proud jako skupina. Je tam tedy určitá spolupráce, i když jsou všichni soupeři. Paragliding je individuální sport.

Další motivy pro soutěžení se u jednotlivých účastníků liší. Veliké zastoupení má motiv týkající se srovnání a pokoření ostatních. Někteří piloti chtějí porazit ostatní, protože se pak vidí lepší a cítí se tak lépe. Někteří zase vidí závody jako prostředek, jak zviditelnit sebe sama a získat tak obdiv u druhých lidí.

Opakování činnosti

Co vede naše účastníky k opakování této činnosti? Proč se stále vrací na kopec a potřebují létat znovu a znovu?

Paragliding je sport, který v lidech vyvolává silné emoce. Právě tyto silné emoce a různé emoční stavy přivolávají k paraglidingu čím dál větší počet příznivců. U našich účastníků jsme zjistili různé motivy. Některé se opakují a jiné jsou jen individuální.

Nepopsatelné vábení, respondenty popisované až jako „drogová závislost“ na létání. Je to pro ně určitá forma „drogy“. Touha po létání je tak veliká, že jsou ochotni svůj plán v sekundě změnit a podřídít času, který mohou strávit ve vzduchu. Takové to vábení se vyskytuje u většiny účastníků.

Další důležitý stav prožívání je pocit svobody. Pocit svobody zažívají všichni dotazovaní piloti. Tento pocit je vysvětlen tím, že během letu se dostávají do stavu optimální prožívání, tedy „flow“, a jsou tak tím odpojeni od běžných problémů, které nechávají na zemi.

Dostávají se do pocitu, že se stoprocentně soustředí na řízení a na věci, které souvisejí s pilotáží kluzáku. Jsou plně v přítomném okamžiku.

Technika a příroda jsou faktory, které fascinují čtyři z pětice našich účastníků. V rozhovorech popisují, že jsou přitahováni jednoduchou konstrukcí kluzáku a využití přírodních živlů pro svůj prospěch. Když cítí vzduch ve tváři, popisují to jako radostný stav.

Tři účastníci vnímají paragliding jako životní náplň, je to jejich seberealizace. Jeden z nich dokonce popisuje, že opravdu žije pouze během letu. Zbývá dva paragliding vnímají jako splnění si svého snu, ale není to úplně jejich všechno.

6.1 Interpretace výzkumných otázek

Náš výzkum je založen na kvalitativním výzkumu a data jsou sebrána dotazováním formou rozhovoru. Rozhovor byl proveden s pěti piloty. V případě většího počtu účastníků můžeme očekávat přesnější výsledky. Vyhodnocením našich výsledků, jsme odpověděli na výzkumné otázky takto:

1) Lidé jsou k paraglidingu většinou přiváděni přáteli, nebo rodinou.

Jak se z výsledků ukázalo, čtyři z pěti našich účastníků byli přivedeni k paraglidingu jinou osobou. Vždy se jednalo o osobu blízkou. V jednom případě to byla jeho maminka, která jej do kurzu přivedla. Další respondenti jsou přivedeni k paraglidingu otcem. Poslední účastník jako jediný si k paraglidingu našel cestu sám.

2) Lidé jsou k paraglidingu přitahováni touhou po pohybu vzduchem.

Toto tvrzení se potvrdilo u čtyř z pěti respondentů. Všichni účastníci popisují vztah k létání, jako k pocitu vznášet se, ještě předtím, než pomysleli, že se budou zabývat paraglidingem. Létání pro ně bylo vzrušující. Jejich touha dostat se do vzduchu, bal hlavní hnací silou.

3) Hlavní motiv k opakování jejich činnosti je jejich vnitřní pocit.

Důvodu pro opakování paraglidingu je u respondentů mnoho. U všech je tento motiv podmíněn vnitřním pocitem, který je pro ně těžko popsitelný, ale všichni si ho jsou vědomi. Převládá zde tedy vnitřní motivace, která je tvořena pocitem svobody, uvolnění, relaxace, být v přítomnosti, anebo to popisují jako silné nutkání jít, tedy skoro až jako nějakou „drogu“.

4) Paraglidy se věnují závodnímu létání z důvodu zlepšení jejich dovedností.

Zlepšení dovedností během závodů popisují všichni dotazovaní piloti. U třech účastníků toto zlepšení hraje velkou roli. Je to pro ně jeden z hlavních motivů, proč se věnují závodnímu létání. U zbylých dvou se tento motiv také objevuje, ale nepatří mezi jejich hlavní motivy pro závodní činnost.

7. Diskuze

Jak je již známo, v naší studii se zabýváme motivací k provozování paraglidingu. Není mnoho českých studií zabývajících se touto problematikou, ale existují studie, které se zabývají motivací k vybraným rizikovým, nebo jiným adrenalinovým sportům, které se podobají paraglidingu. Studie zabývajících se přímo motivací k paraglidingu není známa. Další studie, na které je možné narazit hlavně v zahraničí, jsou studie zabývajících se létáním a motivací pro provozování létání.

V první fázi našeho výzkumu jsme museli sestavit otázky pro náš rozhovor. Využili jsme k tomu studii John H. Kerr a Susan Houge (2012) zabývajících se motivací k různým adrenalinovým sportům a dále jsme čerpali z vlastních zkušeností. Otázky pro náš rozhovor jsme zvolili polostrukturované interview.

První otázka se zabývá stářím účastníka, místem narození, jeho studiem, věkem a počtem nalétaných hodin. Dále jsme zařadili otázku: „*Tvůj hlavní, prvotní motiv, který tě dostal k paraglidingu a jak se to stalo?*“. Chtěli jsme se pomocí této otázky zjistit, jaké jsou jeho první zkušenosti s tímto sportem. Ve většině případů s tím problémem nebyl. Účastníci si velmi dobře vzpomněli na své vzpomínky ze začátků. Problém nastal, když měli popisovat, jaké pocity přitom zažívali, nebo proč je paragliding tak moc přitahoval. Často jsme se museli k otázkám vracet zpět.

Dále jsme chtěli zjistit, proč respondent paragliding stále opakuje, z jakého důvodu. Pomocí otázky „*Proč to stále opakuješ?*“ jsme se snažili zjistit, co vede piloty k provozování tohoto sportu. Jestli na to mají vliv jejich vnitřní pocity, nebo jestli je motivuje něco z venku. Zde se objevil stejný problém. Všichni dotazovaní piloti si jsou vědomi nějakého nevšedního pocitu, který během letu prožívají, ale bylo pro ně těžké ho nějak slovy popsat.

Další oblast se zabývala závodní činností. Otázkou „*Co tě vedlo k tomu, že jsi začal závodit?*“ jsme se chtěli dozvědět, jaké motivy měli piloti, když se rozhodovali, zdali se

začnou věnovat závodnímu paraglidingu. Tato otázka se ukázala jako všem jako jasná. Během rozhovoru s tím nebyl překvapivě takový problém, jako u ostatních otázek. Účastníci si byli všichni naprosto jistí svými důvody pro závodní činnost. Jen malé neshody se ukázaly u pilotů, když se rozpovídali o tom, zdali jim závodní činnost stále přináší požitek. Ale to už se netýkalo našeho výzkumu.

Jak jsme již zmínili výše, pro rozhovor jsme použili polostrukturovaný rozhovor. Otázky nám byly spíše osnovou neboli jádrem rozhovoru. Během rozhovorů jsme museli občas měnit pořadí otázek, nebo přidávat doplňující, které zmiňovat nebudeme, protože se zabývaly stejnou problematikou jako otázky výše.

Výsledky naší studie bychom chtěli porovnat se zmiňovanými studiemi českých i zahraničních autorů. V prvé řadě nám byla velkou oporou studie John H. Kerr a Susan Houge (2012), která se zabývá studií motivace k vybraným adrenalinovým sportům v originále: „Multiple motives for participating in adventure sports“. Ve studii se zmiňují o pocitu vzrušení, adrenalinu, seberealizace překonávání překážek, výzva, dosažení cíle. S naší studií je srovnatelná. Ve výsledcích se také objevuje pocit seberealizace, ale ne v takové míře jako v zahraniční studii. Často se zmiňují o adrenalinu, který lidé zažívají. Paragliding je sice brán jako rizikový sport, ale při respektování základních pravidel není tak rizikový, proto ani naši účastníci se o pocitu adrenalinu, nebo rizika nezmiňují. Ale obě studie jsou podobné. Hrají zde roli vnitřní pocity, které lidé během těchto sportů zažívají a chtějí je zažívat znovu a znovu. Tyto pocity je vnitřně uspokojují.

Další je česká studie, která se s názvem „Motivace k horolezectví“ od Gávěla (2010) zabývá motivací k provozování horolezectví. Výsledky studie popisují jako hlavní kategorie: „Prožitek“, „Atraktivita“, „Kvalita horolezecké činnosti“, „Soupeření“ a „Společenské uznání“. V naší studii prožitek hraje největší roli. Piloti jsou nejvíce motivováni vnitřním prožíváním. Jen málo pilotů spatřuje atraktivitu v tomto sportu, ale někteří ano. Kvalita jejich dovedností a závodní činnost, má také veliký vliv na jejich motivace. Společenské uznání v paraglidingu nehraje takovou roli, jelikož to žádný z účastníků nezmiňoval, nebo jen nepatrně. Jak se výsledků ukázalo, v obou studiích se objevují jako motivy vnitřní stavy jedince i když studie Gávěla (2010) je zaměřená na jinou aktivitu, tak je dost srovnatelná zejména v oblasti seznámení se s aktivitou. Gável (2010) ve výsledcích popisuje, že většina lidí se k horolezectví dostane pomocí přátel nebo rodiny. V našem případě je tomu stejně. Jen jeden z našich účastníků popisuje, že ho paragliding okouznil sám o sobě. Toto tvrzení potvrzuje Louková (2007), která se zabývala ve své diplomové práci motivací k lezecké a horolezecké činnosti. Z jejich výsledků se ukazuje, že skoro polovina je přitahována

k horolezectví přáteli a zbytek přírodou. Zahraniční studie od Christiny M. Frederick-Recascino a Steven Hall (2003) se zabývá motivací k navštěvování letecké univerzity. Výzkum je hlavně zaměřen na vnitřní a vnější motivaci a tím, že výsledky charakterizují úspěšné letce tím, že se k létání dostali sami. Piloti co byli do navštěvování univerzity postrkovaní rodiči, tak vykazovali horší výsledky, nebo dokonce školu nedokončili. Z toho plyne stejný závěr, že vnitřní motivace neboli vnitřní stav prožívání je důležitější pro provozování jakékoliv aktivity. Stejně jak popisuje stav optimálního prožívání, neboli stav „flow“ Csikszentmihalyi (1996).

V naší studii má příroda také své místo, ale ne zdaleka tak velké, jako ve zmiňované studii Loukové (2007). Naši účastníci popisují, že se díky paraglidingu podívají na nová místa, kam by se třeba ani pěšky nepodívali, ale u žádného to nehraje hlavní roli. Příroda patří spíše do vedlejších motivů.

Gável (2010) ve výsledcích poukazuje na stav odpočinku a relaxace, který prožívají horolezci. Odpočinek zde hraje stejnou roli, jako u pilotů kluzáku. Provozováním obou těchto aktivit se lidé odvádějí od všedních problémů. Používají to jako určitou formu psychohygieny. Dále pocit svobody, který piloti popisují od horolezců trochu jinak. U horolezců je pocit svobody podle Gávěla (2010) spojen s pocitem zodpovědnosti, že si horolezci mohou sami vybrat, co udělají. U pilotů pocit svobody spíše souvisí se samotou, která se dostavuje během letu. Piloti jsou nahoře sami a nikdo k nim nemůže, nikdo je tedy nemůže rušit z jejich soustředění. Cítí svobodu spíše tímto směrem.

Soupeření má u Gávěla (2010) zastoupení jen malé. Soupeření u horolezců spatřuje jako pouze čisté srovnání s druhými, nebo jejich poražení, nebo získání uznání. Piloti v naší studii závodní činnosti přidávají ještě druhý rozměr, a to závodní činnost jako prostředek pro zlepšení svých schopností. John H. Kerr a Susan Houge (2012) se výsledcích zabývají jedním respondentem, který závodní činnost používá k vlastnímu uspokojení tím, že si vytyčí cíle a těch pak dosáhne.

V poslední řadě zmíníme velmi zajímavou spojitost mezi výzkumem Gávěla (2010) a jeho motivací k horolezectví. V jeho studii popisuje, že polovina respondentů vnímá horolezeckou činnost jako životní styl. Ten je dán velikou mírou náročnosti a času, který musejí horolezci obětovat pro provozování horolezectví. V naší studii většina pilotů popisuje paragliding také jako životní styl. Stal se jejich životní náplní. Vyšší počet si vysvětlujeme z důvodu vyšší časové a materiální náročnosti. Piloti, kteří se věnují paraglidingu, ho musí opravdu milovat, jinak se stává nebezpečným a náročným sportem.

8. Závěr

Naše studie se zabývá motivací k paraglidingu. K objasnění teorie motivace jsme použili teoretickou část na začátku práce. Dále jsme využili vlastní zkušenosti, které jsou v dané problematice dlouholeté.

Výsledky naší studie ukazují hlavní a vedlejší motivy k provozování paraglidingu. Všechny motivy zastupují vnitřní a vnější motivy, avšak vnitřní motivy, neboli vnitřní motivace převládá. Všichni dotazovaní piloti se paraglidingu věnují ve veliké míře, která by se dala označit jako jejich životní styl. Někteří berou paragliding jako způsob obživy, někteří jako svou vlastní seberealizaci. Všichni berou paragliding jako něco, co jim dává do života víc, nežli jen zábavu.

Z našich výsledků jsme vytvořili čtyři kategorie, které vysvětlují hlavní a vedlejší motivy k dané činnosti: „*cesta k paraglidingu*“, „*hlavní motiv k paraglidingu*“, „*důvod závodní činnosti*“, „*proč tuto činnost stále opakuje*“.

První kategorie „*cesta k paraglidingu*“ popisuje, jak se lidé k paraglidingu dostali. Většina dotazovaných pilotů se někdy dříve v minulosti zabývala jakýmkoliv druhem létání. Nejčastěji se objevoval zájem o modely letadel a pilotáž dálkově ovládaných letadel. To znamená, že důvod věnovat se paraglidingu vždy vznikl z něčeho předtím, nikdy ne jen tak náhodou. Většina pilotů byla k paraglidingu přivedena jinou osobou, kamarádem, nebo rodinou.

Druhá kategorie „*hlavní motiv k paraglidingu*“ popisuje jádro motivace. Hlavní motiv u našich respondentů je touha dostat se do vzduchu. Vidět svět z ptačí perspektivy. Cítit ho kolem sebe a vznášet se. Je to pocit, který vychází čistě z vnitřního stavu prožívání.

Třetí kategorie „*důvod závodní činnosti*“ ukazuje motivy dva. První společný motiv, který mají účastníci je zlepšení jejich leteckých dovedností. Během závodů letí s dalšími piloty, kteří jsou buď na lepší úrovni a oni se tak můžou díky nim učit, nebo díky stejně dobrým pilotům lépe hledají stoupavé proudy. Druhý motiv pro soutěžení se u jednotlivých účastníků liší. Veliké zastoupení má motiv týkající se srovnání a pokoření ostatních. Někteří piloti chtějí porazit ostatní, protože se pak vidí lepší a cítí se tak lépe. Někteří zase vidí závody jako prostředek jak zviditelnit sebe sama a získat tak obdiv u druhých lidí.

Ve čtvrté skupině „*proč tuto činnost stále opakuje*“ se zabýváme motivem, proč piloti u paraglidingu vytrvávají. Je to sport, který v lidech vyvolává silné emoce. Právě tyto silné emoce a různé emoční stavy jsou tak vyhledávané. Jsou to pocity nepopsatelného vábení. Další důležitý stav prožívání je pocit svobody. Tento pocit je vysvětlen tím, že během letu se

dostávají do stavu optimální prožívání, tedy „flow“, a jsou tak tím odpojeni od běžných problémů, které nechávají na zemi. V poslední řadě jsou fascinováni technickou stránkou kluzáku a souznění s přírodou. Naše výsledky jsou v mnoha směrech srovnatelné s českými i zahraničními studiemi.

Naše studie obsahuje čtyři výzkumné otázky. První zní: „Lidé jsou k paraglidingu většinou přiváděni přáteli, nebo rodinou“. Na ní můžeme odpovědět ano. Druhá zní: „Lidé jsou k paraglidingu přitahováni touhou po pohybu vzduchem“. Můžeme odpovědět ano, ve většině případů tomu tak je. Třetí otázka zní: „Hlavní motiv k opakování jejich činnosti je jejich vnitřní pocit.“. Můžeme odpovědět ano. Čtvrtá otázka zní: „Paraglidisté se věnují závodnímu létání z důvodu zlepšení jejich dovedností.“. Odpovídáme ano, ale není to jediný důvod. U některých účastníků se motivy liší ve smyslu jiné důležitosti.

Domníváme se, že jsme cíle naší práce splnili a podali tak nový pohled na málo prostudovanou oblast paraglidingu. Doufáme, že naše studie bude zdrojem při bádání v této málo známé problematice a přispěje tak k novým výzkumům.

9. Seznam literatury

BANDURA, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman&Co.

CSÍKSZENTMIHÁLYI, M. *O štěstí a smyslu života: můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?*. Překlad Eva Hauserová. Praha: Lidové noviny, 1996, 399 s. Psychologie P, sv. 6. ISBN 80-710-6139-5.

DECI, E. L., RYAN, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*. New York: Plenum

DECI, E. L., RYAN, R. M. (2000). Intrinsic Motivation: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1) 54–67

FIALA, M. *Technické sporty*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87647-01-1.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. [z anglického originálu přeložil Karel Balcar]. Vyd. 4. Praha: Portál, 2014, 384 s. ISBN 978-80-262-0741-2.

FREDERICK-RACASCINO, CH. M., HALL, S. (2003). *Pilot Motivation and Performance: Theoretical and Empirical Relationships*. *The International Journal of Aviation Psychology*, 13(4), 401–414.

GÁVEL, L. *Motivace k horolezectví*. Praha 2010. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na katedře Sportů v přírodě. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ladislav Vomáčko, Ph.D.

HANNSMANN, L. *Motivace k vybraným sportům v přírodě*. Praha 2010. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na katedře Sportů v přírodě. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ladislav Vomáčko, Ph.D.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HYŤHA, P., KRÁSOVÁ, P. *Rozdíly ve vnímání a posuzování rizika ženami a muži v souvislosti se sportem*. In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2005.

JANOUSEK, J. (1992) *Sociálně kognitivní teorie Alberta Bandury*. Československá psychologie, I. ročník XXXVI I, č. 5

KERR, J. H., MACKENZIE, S. H. (2012). *Multiple motives for participating in adventure sports*. *Psychology of Sport and Exercise*.

KUČERA, D. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 213 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.

LLEWELLYN, D. J., SANCHEZ, X., (2008). *Individual differences and risk taking in rock climbing*. *Psychology of Sport and Exercise* 9 (2008) 413–426

LOUKOVÁ, T. (2007). *Motivace k lezecké a horolezecké činnosti*. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na katedře Sportů v přírodě. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ladislav Vomáčko, Ph.D.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996, 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozšířené vyd., v Akademii vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 437 p. ISBN 80-200-0625-7.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.

NOVOTNÝ, V., Kolik je pilotů?, *Aeroweb.cz* [online]. 1. 4. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.aeroweb.cz/clanek.asp?ID=1434&kategorie=3>

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004, 472 s. ISBN 80-200-1086-6

PLOS, R. *Paragliding*. Vyd. 2. Cheb: Svět křídel, 2004, 215 s. ISBN 80-852-8057-4.

DVOŘÁK, Petr. *Paragliding manuál: pro piloty padákových kluzáků*. Vyd. 1. Cheb: Svět křídel, 2003, 496 s. ISBN 80-852-8092-2.

ŘÍČAN, P. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 286 s. ISBN 80-717-8923-2.

SLEPIČKA, P, HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 230 s. ISBN 80-246-1290-9.

TIŠEROVÁ, K. *Motivace k snowboardingu*. Praha 2009. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy na katedře Sportů v přírodě. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ladislav Vomáčko, Ph.D.

WOODMAN, T., HARDY, L., BARLOW, M., SCANFF. CH. (2010). *Motives for participation in prolonged engagement high-risk sports: An agentic emotion regulation perspectiv*. *Psychology of Sport and Exercise* 11 (2010) 345e352.